

Divdesmit pirmā nodaļa

Tajos laikos, kad es vēl nodarbojos ar polo tiesneša pienākumiem, iepazinās ar kādu sievieti, kuru sauca Elisona. Viņa bija ieradusies uz kādām sacensībām, un mēs uzsākām sarunu. Man viņa iepatīkās no pirmā acu uzmetiena. Elisona bija intelīģenta un pievilcīga rudmate, un viņa bija desmit gadu jaunāka par mani. Mēs sākām bieži pavadīt laiku kopā. Elisona kļuva par manu partneri tirdzniecībā ar aerokamanām. Viņa nodarbojās ar grāmatvedību un aprikojuma sagādi, bet manā pārziņā bija pašas mašīnas un to rezerves daļas. Tā kā tas bija tikai ziemas bizness, tad vasarā mēs iekārtojām kanoē nomas punktu un izīrējām laivas braukšanai pa Ipsviču. Tas bija populārs sporta veids.

1972. gadā – septiņus gadus pēc manas šķiršanās no Rozemundes – mēs ar Elisonu apprecējāmies. Mūsu kopējais bizness bija veiksmīgs, taču šīs laulības cieta fiasko. Mēs drīz vien sapratām, ka abi esam kļūdiņš. Mūsu ģimeniskās attiecības kļuva aizvien sliktākas, taču Elisona joprojām strādāja kopā ar mani. Mēs nenoliedzami bijām daudz labāki biznesa partneri nekā laulātie draugi. Es viņu nemilēju un nekad nebiju milējis. Savā sirdī jutu, ka mūsu laulībai nav nākotnes, tomēr turpināju šādu dzīvi. Iespējams, ka man negribējās piedzīvot trešo laulības šķiršanas procedūru. Tikpat labi iespējams, ka man negribējās atzīt, ka es nederu vīra lomai. Lai kā es centos noslēpt šo patiesību pats no sevis, man bija skaidrs, ka gals vairs nav tālu.

Diemžēl es nebiju gaidījis, ka gals pienāks tik nelāgā veidā.

Līdz 1971./72. gada ziemai mans Ipsvičas aerokamanu bizness zēla un plauka. Šajā ziemā biju ievērojami paplašinājis darbības apjomu un

varēju piedāvāt piecus aerokamanu modeļus – Bombardjē ražotos *Ski-Doo*, *Arctic Cat*, *Yamaha* un vēl divus modeļus, kuri tagad vairs netiek ražoti.

1971. gada oktobrī es sponsorēju jauno aerokamanu modeļu skati, ar kuru tika atklāta ziemas sezona. Tikai atklāšanas dienā vien es pārdevu divdesmit aerokamanas, kuru cena bija no 700 līdz 2000 dolāriem. Katrs pircējs iemaksāja 100 dolāru lielu drošības naudu, un es garantēju kamanu piegādi līdz 1. decembrim.

Biju pārliecināts, ka tas man dos lielisku iespēju uzsākt ziemas sezonu. Aerokamanas tika piegādātas savlaicīgi. Viss bija, kā nākas, izņemot vienu bēdīgu realitāti – nebija sniega. Vēl ne reizes nebija snidzis, un es baidījos, ka daži pircēji varētu atsaukt savu pieprasījumu. Sagatavoju kamanas pārdošanai un sāku zvanīt potenciālajiem pircējiem.

– Normen, es zinu, ka esmu iemaksājis simt zaļos par savām kamanām, – mans pirmais klients paziņoja, – bet mana sieva grib braukt uz Bermudām. Ja nebraukšu viņai līdz, būs lielas ziepes. Man nav pa kabatīti apmaksāt abus pasākumus, tāpēc domāju, ka nespēšu nopirkt tās kamanas.

Es viņu sapratu un atdevu naudu, kaut gan saskaņā ar līgumu man tas nebija jādarā.

Nākamo trīs nedēļu laikā noklausījās bezgala daudzus bēdu stāstus. Lai ko arī man pūlējās iestāstīt, kailā patiesība bija tā, ka Ņūhempšīrā nebija sniega, un tas savukārt nozīmēja, ka nebija arī intereses par aerokamanām. Kurš gan gribēs pirkt nevajadzīgu lietu?

Sniega nebija arī Ziemassvētkos. Dirnēju savā paraugu demonstrācijas zālē un lauzīju galvu. Biju ieguldījis 87 000 dolāru pašās kamanās un vēl veselu kaudzi naudas aprikojumā un rezerves daļās. Tā kā man bija tik daudz pasūtījumu, es oktobrī biju paņēmis prāvu kredītu. Tagad es biju bankai parādā ne vien kredīta summu, bet arī procentus.

Visā 1971./72. gada ziemā sniega tā arī nebija. Man izdevās izdzīvot līdz ar nagiem. Cerēju, ka 1972./73. gada ziemā atgūšu zaudēto. Tomēr arī šajā ziemā no sniega nebija ne vēsts.

Dzīve kļuva briesmīga. Mans bizness atradās bankrota priekšā, un mēs ar Elisonu bijām nolēmuši šķīrties. Mēs bijām nonākuši pie slēdziena, ka esam pārāk atšķirīgi cilvēki un mūsu kopdzīvei nav jēgas. Draudošais bankrots postoši ietekmēja to, kas vēl bija atlicis no mūsu attiecībām. Kad mēs pēdējo reizi tikāmies, izraisījās nepatīkams konflikts.

Tomēr pat šajos apstākļos es noslēdzu ar Elisonu vienošanos, ka viņa turpinās darboties mūsu kopējā biznesā. Viņa bija teicama biznesmene, un es zināju, ka viņa darbosies sekmīgi.

Pēc dažām nedēļām es aizbraucu no pilsētas. Elisona joprojām bija nīkna. Viņa piezvanīja pazīstamam dilerim un paziņoja:

– Ja jūs atbrauktu ar savām kravas mašīnām, es pārdošu jums visu, kas saistīts ar aerokamanām.

Vēlāk uzzināju, ka viņa bija visu pārdevusi par dempinga cenām un saņēmusi daudz mazāk, nekā preces bija vērtas. Dileris bija savācis visu, ieskaitot rezerves daļas un astoņas aerokamānas.

Kad pirmdienas rītā atgriezies veikalā, mani sagaidīja tukša un nē-tīra ēka. Paraugu demonstrēšanas zāles izskats mani satricēja. Es neklie-dzu un nesāku ārdities. Es stāvēju un klusēju kā mēli norijis. Sāpes un nodevība mani ietekmēja tik spēcīgi, ka es nespēju izteikt savas jūtas. Kā apdullis klaiņoju pa tukšo ēku. Es nespēju noticēt, ka Elisona bija spējīga ko tādu pastrādāt. Jutos tik iztukšots un pārguris, ka nespēju saprast, ko tagad vajadzētu iesākt. Nemitīgi uzdevu sev vienu vienīgu jautājumu: «Ko lai es tagad iesāku?» Man tā arī neizdevās uzzināt šī dī-lera uzvārdu, un man nebija nekādu iespēju atprasīt savu mantu. Viņš bija pievācījis pat skrūvspīles, kuras bija piederējušas manam tēvam. Tā bija piemiņas lieta, kuras zaudējums man ļoti sāpēja.

Es negribēju cīnīties ar Elisonu. Es negribēju viņu ne acīs redzēt. Es pat nevēlējos biedroties ar cilvēkiem, kuri viņu pazina. Man šķita, ka vienīgais, kas man būtu darāms, ir aizbraukt no Bostonas. Bet kurp es varēju doties? Kur es gribētu dzīvot? Tikko uzdevis sev šo jautājumu, es jau zināju atbildi. *Es gribēju dzīvot Aļaskā.*

Kad draugi man vēlāk vaicāja, kāpēc es izlēmu doties uz Aļasku, es atbildēju, ka izvēlējos Aļasku, jo biju suņu pajūgu vadītājs un labi pazinu un mīlēju Aļasku. Tā tas arī bija, taču 1973. gadā es par šiem iemesliem nedomāju. Es tikai biju nolēmis doties projām un sākt visu no gala. Es gribēju visu aizmirst, un pat tagad man nepatīk domāt par notikušo.

Man bija 68 gadi. Nevarēju doties pelnītā un nodrošinātā atpūtā. Man vajadzēja sākt dzīvi no gala. Godīgi sakot, tas mani nebiedēja. Pa-tiesībā jutu tik priecīgu satraukumu, ka man reizēm uzmācās šaubas, vai maz esmu pie pilna prāta. Man nekas nepiederēja. Es jutos brīvs. Es biju dzīvs. Es biju gatavs uzsākt jaunu dzīvi.

Visas manas līdzņemamās mantas ietilpa vienā tūristu somā. Es sa-liku tajā veļu, tualetes piederumus, ūdensnecauraidīgu jūrnieku ietēr-pu, dažas ziemas drēbes, divas grāmatas un mugursomu. Pie somas piesēju savus sniegazābakus. Kājās man bija ūdensnecauraidīgi gaisa karaspēka formas zābaki. Nomaksāju tos rēķinus, kuru apmaksai man pietika naudas. Pārdevu visu, kas man piederēja, un paturēju tikai tik daudz naudas, lai varētu nopirkt lidmašīnas biļeti līdz Ankoridžai. Aizbraukšanas dienā uzvilku kājās divus pārus zeķu un starp tām iebāzu simtdolāru banknoti. Vēl nepilns dolārs siknaudā žvadzēja man kabatā. Biju gatavs doties ceļā.

Biju bankrotējis, un tas bija skumji. Tomēr, ja es nebūtu nonācis līdz ubaga tarbai, es nemūžam nebūtu pārcēlies no Jaunanglijas uz Aļasku. Patiesībā jau sen biju iekšēji briedis šādam solim, taču slēpu šo nodomu pats no sevis. Pirmo reizi daudzu gadu laikā es ar sajūsmu raudzījos nākotnē. Mani gaidīja piedzīvojumi un jaunas, aizraujošas iespējas. Es dzīvošu starp visprasmīgākajiem suņu pajūgu vadītājiem pasaulē.

Kad devos uz Aļasku, man nepiederēja neviens suns. Tā bija viena no ļoti retajām reizēm manā dzīvē, kad biju palicis bez saviem četrkā-jainajiem biedriem. Biju nolēmis iegādāties suņus Aļaskā. Man nebija ne jausmas, par kādu naudu es to izdarīšu, taču sirds dziļumos zināju, ka tā notiks.

Manas izredzes uz darbu nebija spidošas. Cerēju, ka varbūt sameklē-šu darbu kādā suņaudzētavā. Vienīgie mani ienākumi bija sociālās palīdzības pabalsti. Man vajadzēja dzīvot no šiem nelielajiem ikmēneša pabalstiem, un es nevarēju atļauties iekrāt nevienu grasi neparedzē-tiem izdevumiem. Vispirmām kārtām man vajadzēja nodrošināt sevi ar pārtiku un jumtu virs galvas. Tas bija viss, kas man bija vajadzīgs jau-nas dzīves sākšanai.

Lidmašīna nosēdās Ankoridžā. Man šeit bija draugi, taču es nolēmu pagaidām ne ar vienu no viņiem netikties. Es zināju, ka viņi gribēs man

palīdzēt, taču tobrīd vēlējos palikt pilnīgi viens. Man vajadzēja tikt galā ar zaudējuma sajūtu un iejusties jaunajā dzīvesveidā. Tas man nebūtu izdevies, ja draugi būtu centušies atvieglot manu dzīvi. Es nolēmu, ka togad pat nemēģināšu kļūt par suņu pajūgu vadītāju. Tas bija jāatliek uz vēlāku laiku. Lai sameklētu šādu darbu, man būtu vajadzīgs draugu atbalsts, un to es negribēju.

No lidostas līdz Ankoridžai aizbraucu «balsodams». Šāda garām-braucošo mašīnu izmantošana man drīz kļuva par dzīves stila sastāvdaļu. Man patika iepazīties ar laipniem un interesantiem cilvēkiem. Nonācis pilsētā, sāku meklēt, kur apmesties. Biju nolēmis sākt dzīvi no pašas apakšas un pamazām virzīties uz augšu. Atradu kādu Kristigo jaunekļu savienības mītni un paziņoju naktsmaiņas administratoram, ka man vajadzīga istaba.

- Tā maksās sešus dolārus, - viņš paskaidroja.

- Man nav sešu dolāru, - es atteicu. - Es jums apsolu, ka rīt aprunāšos ar dienas maiņas administratoru un vienošos par samaksu.

Viņš aizveda mani uz istabu, kurā bija desmit divstāvu nāras. Brīva bija tikai viena augšējā nāra. Istaba atgādināja vasaras nometni. Uz grīdas rindojās apavi, bet drēbes karājās pie nāru galiem.

Cik klusi vien spēdams, uzrāpos savā vietā. Apakšējā gulvietā atdusējās kāds ārkārtīgi nervozs vīrs, kurš cauru nakti grozījās no vieniem sāniem uz otriem. Pēc katra šāda pagrieziena es uztrūkos no miega. Tajā naktī tā arī lāgā nedabūju pagulēt. No rīta apvaicājos kaimiņam:

- Kā labi gulējāt?

- Lieliski, - viņš atteica. - Kad jūs atnācāt, biju aizmidzis. Priecājos, ka jūs mani neuzmodinājāt.

- Jā, - es piekritu. Apģērbies nokāpu apakšstāvā un uzzināju, ka dienas maiņas administrators misters Greivs ieradišoties pēc divdesmit minūtēm. Izgāju pabradāt pa nule uzsnigušo sniegu. Šajās divdesmit minūtēs es izdomāju, kā samaksāt par mājvietu.

Kad ieradās misters Greivs, es stādījos priekšā, teikdams:

- Jūsu naktsmaiņas kolēģis man atļāva pārgulēt, kaut gan man nebija naudas, ko samaksāt. Vispirms es vēlētos pateikt paldies. Bez tam vēlos pateikt, ka esmu gatavs doties meklēt darbu, lai varētu samaksāt par naktsmītni.

- Ko tad jūs gribat darīt?

Kaut gan jau biju izlēmis, ko darīt, tomēr teicu:

- Mister Greiv, es vēl nezinu, kur strādāšu un ko darišu, taču varu jums apsolut, ka nedēļas beigās sadabūšu naudu. Vai jūs atļausit man vienu nedēļu dzīvot uz parāda?

Tā nu es runāju, bet viņš mani pētīja. Administrators bija liela auguma trokšņains vīrs un šķita esam lāga zellis.

- Es jums atļāvu palikt šeit vienu nedēļu, - viņš teica.

Pamanīju kaktā noliktu jaunu sniega lāpstu.

- Mister Greiv, vai jūs man neaizdotu jūsu sniega lāpstu? Es varētu sameklēt sniega tīrītāja darbu.

Ankoridžā sniega bija vairāk nekā vajadzīgs.

- Varbūt jūs varētu tīrīt sniegu pie mūsu patversmes?

- Ar prieku, taču tieši pirms jūsu ierašanās es paskatījos pa logu, - es norādīju uz diviem vīriem, kuri patlaban šķūrēja sniegu. - Domāju, ka viņiem mana ierašanās nebūs pa prātam.

Greivs piegāja pie loga un palūkojās ārā:

- Jā, viņi jau ir gandrīz pabeiguši darbu. Jums tur vairs nebūs, ko darīt.

- Nē, ser, gluži otrādi. Viena lāpsta tagad būs brīva, un jūs varēsiet man aizdot labāko lāpstu. Es varēšu iet un nopelnīt naudu, ar ko samaksāt par pagājušo nakti.

Viņš aizdeva man jauno lāpstu, un es devos ceļā.

Biju izsalcis, jo nebiju paguvis ieturēt brokastis. Staigāju pa ielām un centos iejusties šī rajona gaisotnē. Gaisa temperatūra varēja būt apmēram divdesmit grādu vīrs nulles pēc Fārenheita skalas. Es pētīju tās iestādes, kuru priekšā nebija notīrīts sniegs, un centos izdomāt, kurā man vajadzētu piedāvāt savus pakalpojumus. Es biju iztēlojies, tieši kāda iestāde man būtu vajadzīga. Beidzot ieraudzīju tieši to, par ko biju domājis. Neliela restorāna priekšā vijās apmēram divdesmit pēdu gara likumaina, šaura taciņa. Sniegs bija piemidīts, taču taciņa bija nelidzena un pārāk šaura. Abās pusēs atrodošos iestāžu saimnieki bija notīrijuši savas ietves, taču tā daļa, kas piederēja restorānam, nebija tīrta.

Pie letes stāvēja tikai viens vīrs. Es teicu:

- Sveicināti! Vai jūs mani pabarosit, ja es notīrišu jūsu ietvi?

Es nenovēlēju viņam labu rītu un nesāku gausties par grūto likteni. Es gribēju būt siksts zellis, kuram dzīvē nav paveicies.

- Labi. Ja jūs kārtīgi notīrīsiet ietvi, es jūs pabarošu.

Izgāju uz ielas un sāku vēja ātrumā šķipelēt sniegu. Ar acu kaktiņu maniņu, ka vīrs ik pa brīdim pašķielē pa logu. Es biju ar to rēķinājies. Notīrijis pusi ietves, devos iekšā un teicu:

- Darbs virzās uz priekšu, taču man ļoti gribas iedzert tasi kafijas.

Kā uz burvja mājienu manā priekšā parādījās kūpoša tase. Vēl nekad kafija nebija tik jauki smaržojusi. Es brīdi ieelpoju tās aromātu.

- Ņemiet smalkmaizīti, - vīrs nolika man priekšā maizīti ar šokolādes glazūru.

Nākamās divdesmit minūtes es ēdu maizīti, dzēru kafiju (divas tasiņas) un atpūtos. Piecēlies no galdīņa, lai dotos strādāt, uzmetu acis savām rokām. Uz tām sāka veidoties tulznas. Lai no tā izbēgtu, man bija vajadzīgi cimdi. Man ļoti negribējās tos prasīt, taču citas izejas nebija.

- Vai jums nebūtu kādi veci cimdi?

Vīrs man iedeva kokvilnas darba cimodus, un es pabeidzu darbu, cik ātri vien spēdams.

Vīrs mani cienāja ar pankūkām, maizītēm un kafiju, ļaudams ēst, cik gribēju. Es biju izsalcis un ēdu kā vilks. Biju nolīcis cimodus uz galdīņa. Pabeidzis ēst, pastūmu tos uz saimnieka pusi.

- Varat tos paturēt, ja vēlaties, - vīrs noteica.

Pateicu paldies un ieminējos:

- Atnākšu pie jums arī rit, ja būs uzsnidzis.

Man par prieku, šajā pēcpusdienā sniegs bira kā no caura maisa. Apstaigāju vēl vairākas iestādes, kurām vajadzēja notīrīt sniegu no ietvēm. Gandrīz nekur nesapņēmu atteikumu. Kādā restorānā es ierosināju:

- Es notīrišu jūsu ietvi par trim ēdienreizēm, - tādējādi iedibinādam sev kredītu. Šādā veidā es līdz pat pavasarim apgādāju sevi ar pārtiku. Es neprasīju naudu, tikai ēdamo. Ar laiku biju «atvēris» sev tik pamatīgu «rēķinu», ka tad, kad beidzot man izdevās sameklēt pastāvīgu darbu, kāds restorāns man bija parādā astoņpadsmit ēdienreizes.

Es apstaigāju arī dzīvojamās ēkas un klauvēju pie durvīm. Tā kā cilvēki redzēja manu sniega lāpstu, viņi nebaidījās atvērt durvis. Aši norunāju savu sakāmo, kas skanēja šādi:

- Es tikai vakar ieradās Ankoridžā un gribētu nošķūrēt jūsu piebraucamo ceļu.

Es nepiedāvājos notīrīt ietves, jo šo namu iemītnieki tās ziemā neizmantoja. Viņi staigāja pa ielu braucamo daļu, jo sniega arkli sadzina uz ietvēm sniega vaļņus.

Es novērtēju savu darbu par 3-4 dolāriem. Kādā mājā tās ipašnieks iznāca uz ielas un teica:

- Es vēroju, kā jūs strādājāt. Jūs esat centīgs cilvēks un esat pelnījis vairāk par trim dolāriem.

Viņš pasniedza man piecu dolāru banknoti.

Dienas beigās nospriedu, ka esmu ticis uz zaļa zara. Biju pavadījis Ankoridžā tikai 24 stundas, sācis «no pašas apakšas», un tagad man jau kabatā bija nauda un es biju nodrošinājis sev rītdienas ēdienreizes.

Ja reiz es to biju panācis vienas dienas laikā, tad bija skaidrs, ka spēšu pārciest ziemu. Sen nebiju juties tik dzīvespriecīgs un apmierināts, kaut arī manas rokas bija vienās tulznās.

Divdesmit trešā nodaļa

Iditaroda. Šis nosaukums atsauc man atmiņā bezgaldaudzus notikumus. Kopš 1974. gada šī smagā suņu pajūgu skriešanās sacikšu trase sākas Ankoridžā un stiepjas vairāk nekā tūkstoš kilometru garumā līdz Nomi. Neviens braucējs nav veicis šo distanci ātrāk par desmit dienām. Uz trases atrodas 26 kontrolpunkti, tajā valda aukstums, sniega vētras, un tās veikšanai nepieciešama ārkārtīga fiziskā izturība. Trase ir tik sarežģīta, ka lielāko daļu laika sacensību dalībnieki pavada rūpēs par izdzīvošanu. Es esmu piedalījies Idirodas sacensībās trīspadsmit reižu un vismaz pusē no šiem braucieniem esmu nokļuvis situācijās, kurās būtu varējies aiziet bojā vai vismaz tikt sakropļots. Vienā no sacensībām es apmaldījos un sešas dienas pavadīju bez ēdamā un pajumtes. Tomēr es esmu palicis sveiks un vesels. Ceru tajās piedalīties tik ilgi, cik ilgi vien spēšu vadīt kamanas. Es esmu ar to nodarbojies ilgāk nekā jebkurš cits man zināms cilvēks un negatavojos pamest šo aizraušanos. Varu palielīties, ka esmu visvecākais un vislētākais aktīvais suņu pajūgu vadītājs visā Aļaskā un droši vien arī visā pasaulē.

1974. gadā, kad es vēl Ankoridžā šķipelēju sniegu, man gadījās iepazīties ar Džo Redingtonu senioru, kuru Aļaskā dēvē par Idirodas tēvu. Džo pats bija suņu pajūgu vadītājs, un viņš vēlējās dot aļaskiešiem izdevību piedalīties sacensībās garā distancē, kas vienlaikus ļautu viņiem apbrīnot izaicinošo Aļaskas dabas skaistumu. Šo sacensību mērķis bija atgādināt cilvēkiem tos laikus, kad pa šo trasi piegādāja pastu, kā arī rūpēties par to, lai suņu pajūgi neizzustu no Aļaskas

dzīves. Kad padzirdu, ka Dž. Redingtons plāno iezīmēt trasi ar aerokamanu palīdzību, nolēmu iesaistīties šajā pasākumā. Tā kā savulaik biju nodarbojies ar aerokamanām un man patika braukt pa sniegu, es brīvprātīgi pieteicos palīdzēt. Aizlienēju aerokamanas un uz nedēļu paņēmu atvaļinājumu.

Kopā ar kādu palīgu man tika uzticēta trases atzīmēšana dabā. Šis darbs bija jāveic posmā, pa kuru norisinājās pirmais sacensību posms. Tas bija mežains apvidus Ankoridžas apkaimē. Mūsu pirmais uzdevums bija iebraukt ceļu cauri biežajai sniega kārtai. Pēc tam mums vajadzēja izcirst krūmus, uzbūvēt tiltus pāri strautiem un novērst visus faktorus, kuri varētu apdraudēt trases drošību.

Marta pirmajā sestdienā – nedēļu pirms sacensību sākuma – es devos uz Knikleiku, kur mani sagaidīja piecas aerokamanas. Vienības komandieris bija kāds armijas kapteinis. Biju domājis, ka es būšu darbu vadītājs, taču kapteinis nepārprotami lika noprast, ka viņš te ir galvenā persona. Es nesāku ar viņu ķīvēties. Biju ieradies strādāt, nevis tēlot lielu priekšnieku.

Dažās vietās bija izveidojušies sniega saneši, kuru likvidēšanai bija vajadzīgs sniega arklis. Armijas aerokamanas bija smagākas par manējām, un es varēju virzīties uz priekšu, neiestigdams tik dziļi sniegā kā mani darba biedri. Pa ceļam mēs izcirtām biezi saaugušos krūmus. Citas brigādes gluži tādā pašā veidā sagatavoja nākamās trases posmus.

Kapteinis prata vadīt aerokamanas, taču viņš nekā nejēdza no suņu pajūgiem. Viņš bija iecerējis nospraust trasi, kura ietu taisni lejā no kāda uzkalna un pēc tam krasi pagrieztos sānis.

Es viņam paskaidroju:

– Tas der aerokamanām, bet neder suņiem. Ja mēs neizveidosim pakāpenisku pagriezienu, tad sagādāsim pajūgu vadītājiem pamatīgas galvassāpes.

Es paskaidroju kapteinim, ka šādi trasē kamanas var apgāzties vai arī ieskriet kokā.

Fakts, ka es piedalos pasaulē vislielāko suņu pajūgu skriešanās sacensību trases nosprašanās, viesa mani priekpilnu satraukumu. Es būtu bijis bezgala laimīgs, ja varētu piedalīties šajās pirmajās sacensībās jaunajā trasē, taču man nebija tam piemērotu suņu, kamanu, aprīkojuma, kā arī naudas, ar ko samaksāt dalībmaksu. Pirmos divus gadus es biju skaudīga skatītāja lomā. Man šķita, ka mana sirds sadegs ilgās.

Man vajadzēja piedalīties Iditarodas sacīkstēs. Man vajadzēja atrast iespēju tajās piedalīties, lai tas maksātu ko maksādams.

Iditarodas sacīkstes ir dārgs prieks. Oficiālais pirmo sacensību trases garums bija 1049 jūdzes. Dalības maksa bija noteikta dolārs par jūdzi plus 200 dolāru, tātad 1249 dolāri. 1993. gadā dalībmaksa pieauga līdz pat 1449 dolāriem. Šajā summā nav iekļauti daudzie papildus izdevumi, piemēram, pajūga vadītāja pārtika, suņu barība un suņu zābaki. Iditarodas trase suņu ķepām ir smaga slodze. Iesākumā suņu mokašini tika izgatavoti no matraču pārvilkšanai domāta auduma, bet mūsdienās tie ir aitādas mokašini, kuru kalpošanas ilgums nepārsniedz 50–60 jūdzes, tādējādi katram braucējam nākas ņemt līdzī apmēram 2000 šādu zābaciņu.

1987. gadā žurnāls *Frontiersman* – *Iditarod* redaktors publicēja tāmi, kas parāda, cik izmaksā piedalīšanās Iditarodas sacīkstēs. Šajā tāmē bija iekļauta arī sešpadsmit suņu pajūga iegāde par 30 000 dolāriem. Tāmes sastādītājs pieņēma, ka sacensību dalībnieks startēs tīrasiņu suņu pajūgā un izmantos augstākās klases aprīkojumu. Tāmes vērtība ir 44 169 dolāri. Protams, ka šos izdevumus iespējams samazināt. Mans budžets nekad nav bijis tik apjomīgs. 1976. gadā es beidzot biju spējīgs piedalīties sacīkstēs, jo daļu izdevumu maksāja sponsori, taču arī man pašam nācās iztērēt krietnu summu.

Nav vārdam vietas – piedalīšanās Iditarodas sacensībās izmaksā dārgi, taču to vērtība nav izmērāma naudā. Tās ļauj mums izbaudīt piedzīvojuma un riska apziņas sniegto svētlaimi un sniedz brīnumaino iespēju trīs līdz četras nedēļas pavadīt ceļojumā kopā ar suņu pajūgu (es ne reizes neesmu finišējis ātrāk par 21 dienu).

Manu vēlmi piedalīties Iditarodas sacensībās var salīdzināt ar gluži vai apmātības stāvokli, kādā es nonācu, kad biju izlasījis ziņu par admirāļa R. Ī. Bērda pirmo ekspedīciju uz Antarktiku. Man nebija ne jausmas, kur lai ņemu naudu, taču es zināju, ka man tas ir *jāizdara*. Es veidoju savu pajūgu, izvēlēdamies suņus no dzīvnieku patversmes, kā arī pieņemdamus «večukus», kurus citi pajūgu vadītāji uzskatīja par pārāk lēniem skrējējiem.

Gribēju paņemt kredītu trūkstošo suņu iegādei, taču banka atteicās to man izsniegt, un es biju spiests aizņemties suņus no citiem pajūgu vadītājiem. Protams, ka tie nebija paši labākie suņi. Biju cieši apņēmies – lai tur lūst vai plīst – piedalīties 1976. gada sacensībās.

Katru brīvo brīdi trenēju suņus un trenējos arī pats. Iditarodas sacensības ir tik smagas, ka neviens to dalībnieks pat nedomā startēt bez pamatīgas iepriekšējas sagatavošanās. Katru dienu, kad vien tas bija iespējams, es devos izbraucienos ar suņiem, un katrā izdevīgā gadījumā nodarbojos ar peldēšanu.

Gandrīz katru vakaru pēc vakariņām es piestiprināju pie aizsargķiveres kabatas laternu un vedu savus suņus uz sacensību trasi, kas apjoza Ankoridžu. Toreiz tā bija gandrīz 50 jūdžu gara. Mūsdienās trase kļuvusi īsāka sakarā ar zemes ierīcības darbiem.

Mēs ar suņiem parasti nobraucām 20 jūdzes. Ja mēs uzsākām nodarbību septiņos vakarā un tā ilga līdz vienpadsmitiem, tad tikai līdz pusnaktij biju spējīgs atgriezties mājās, pabarot suņus un izvietot tos naktsguļai. Retu reizi mēs nobraucām arī trīsdesmit jūdzes, taču tas notika reti. Pēc četrstundu treniņa jutos tā noguris, ka vēlējos ātrāk tikt gultā.

Drīz vien universitātes kalpotāju aprindās sāka klist baumas, ka prātu izkūkojušais vecais Normens D. Vons taisoties piedalīties Iditarodas sacīkstēs. Apbrīnojami daudz cilvēku sāka mani nemitīgi izprašņāt. Toreiz šis sacensības bija jauns pasākums, un par to tika bieži un daudz runāts. Gaiteni garāmejošie cilvēki mēdza apvaicāties, kā man veicoties ar treniņiem un kad isti sāksoties sacensības. Daži teica, ka apskaužot manu drosmi. Protams, ka atradās arī skeptiķi, kuri man atgādināja, ka man esot jau septiņdesmit gadi «ar astīti».

– Es varēšu vadīt kamanas tik ilgi, cik ilgi spēšu nostāvēt kājās, – es viņiem atbildēju.

Vords Koberlijs – viens no universitātes pasniedzējiem – savā darbnīcā uzbūvēja man kamanas, tādējādi ietaupīdams man kaudzi naudas. Viņi slepus no manis vāca arī ziedojumus. Kad kamanas bija gatavas, V. Koberlijs tās izstādīja apskatei ēdamzālē. Kamanas bija lieliski nostrādātas, un cilvēki varēja tās aplūkot veselās trīs nedēļas.

Nākamajā dienā Kons Banders man uzsauca:

– Sveiks, Normen. Vai mēs nevarētu pēcpusdienā kopā padzert kafiju? Gribu izteikt savas domas par jūsu kamanām.

– Protams, ar prieku, – es piekritu. Priecājos par izdevību parunāt par suņiem un sacensību piederumiem.

– Tiksimies piecos, – viņš piebilda. – Līdz tam būšu aizņemts. Es jūs gaidīšu pie kafējnīcas virtuves durvīm.

- Es būšu, - piekritu, pie sevis nodomādams, ka tas ir pārāk vēlu. Pulksten piecos kafejnīcā sākās vakariņu laiks un bija daudz apmeklētāju, tomēr es piekritu sagaidīt Konu tieši šajā laikā.

Pulksten piecos Kons mani jau gaidīja. Kad mēs iegājām zālē, redzēju, ka tā jau ir pilna ar apmeklētājiem. Pie sevis nobrīnijos, kāpēc to ir tik daudz.

Nebiju vēl beidzis brīnīties, kad ieraudzīju kādu paceļam gaisā plakātu ar uzrakstu «Norms uz Nomu» (šie vārdi kļuva par manu devīzi - vēl tagad man pie mašīnas aizmugures amortizatora pielipināta uzlīme, uz kuras rakstīti šie vārdi). Visi sāka aplaudēt un kori skandēt:

- Normen! Normen!

Brīnījos acis ieplētis.

Kad visi bija apklusuši, Kons teica:

- Normen, mēs visi zinām, cik ļoti vēlaties piedalīties Iditarodas sacīkstēs. Mēs vēlamies, lai jūs zinātu, ka mēs visi esam jūsu pusē.

Sāku pateikties, taču viņi brīdinoši pacēla roku:

- Normen, lai pierādītu savu draudzību un atbalstu, mēs esam savākuši naudu.

Viņš apsniedza man aploksni un teica:

- Taisiet vaļā!

Es atplēsu aploksni. Tajā atradās bankas čeks par 2350 dolāriem.

Pavēru muti un gribēju kaut ko teikt, taču vārdi iestrēga rīklē un acis saplūda asaras. Nekad mūžā nebiju saņēmis tik dāsnu ziedojumu.

Tā nebija ne studentu, ne atsevišķu bagātnieku ziedota nauda. To bija ziedojuši universitātes kalpotāji: apkopēji, dekoratori un mehāniķi. Šo cilvēku sirdis mita Aļaskas romantiķu gars. Vēl šodien nespēju tā isti aptvert, kā toreiz jutos. Biju gan bezgala apjucis, gan laimīgs. Es jutu, ka cilvēki mani ciena un mīl. Beidzot saņēmos un izstostīju dažus vārdus. Ceru, ka viņi saprata, cik dziļi mani bija aizkustinājusi šī augstsirdība. Par šo naudu es iegādājos nepieciešamos piederumus, vairākus iejūgus un suņu barību. 1976. gada Iditarodas trasē es braucu lieliskās roku darinātās kamanās.

Gatavošanās uz 1976. gada Iditarodas sacīkstēm norisinājās neticami augstā līmenī. Tā kā nebija iespējams vadīt līdzī trīs nedēļām

paredzēto pārtiku un suņu barību, to vajadzēja nosūtīt ar kurjeru un pēc tam mēs to paņēmām katrā kontrolpunktā.

Pajūga vadītājam katrā kontrolpunktā vajadzēja parakstīties speciālā grāmatā. Šis paraksts apliecināja, ka viņi tiešām ir pabijuši kontrolpunktā. Pakas ar barību gandrīz visos punktos bija izvietotas alfabēta kārtībā, lai vadītāji varētu tās viegli atrast. Īpaši svarīgi tas bija vakaros.

Iditarodas sacensības ir labi organizēts pasākums, kura laikā tiek izrādītas īpašas rūpes par suņiem. Distancē strādā astoņi veterinārārsti... un neviena cilvēku ārsta. Ja kāds no suņiem saslimst, vadītājs var to atstāt nākamajā kontrolpunktā. Viņš netiek diskvalificēts. Sacīkšu nolikums paredz, ka vadītājs ir veicis distanci tādā gadījumā, ja finiša līnijas šķērsošanas brīdī pajūgā ir vismaz pieci suņi.

Manas pirmās sacīkstes Iditarodas trasē sākās lieliski. Piektais dienas pēcpusdienā, kad biju nobraucis apmēram 300 jūdzes, man vajadzēja tikt pāri upei, kurā bija ielūzis ledus. Ūdens sniedzās virs maniem trušādas zābakiem. Ticis pāri upei, es noāvu zābakus un izlēju ūdeni. Es neuzāvu sausas zeķes, jo man tā likās velta laika tērēšana. Tā bija liela kļūda. Mierināju sevi ar domu, ka līdz nākamai pieturai nav tālu. Izrādījās, ka līdz tai bija desmit jūdzes un ceļš ilga divas stundas.

Šo divu stundu laikā gaisa temperatūra strauji pazeminājās. Es vairs nejutu savas kājas. Tās bija apsaldētas vēl pirms tam, kad biju sasniedzis nākamo kontrolpunktu Fērvelleikā. Bija jau satumsis, un es nolēmu apstāties kādā nelielā lidlaukā, kur mums bija paredzētas naktsmitnes. Lidlauka teritorijā stāvēja kāda baraka, kurā mēs visi gulējām. Kad ierados, pārējie sacīkšu dalībnieki vai nu ēda vakariņas, vai arī gulēja savos guļammaisos.

Negribēju atzīties pats sev, ka esmu apsaldējis kājas. Streipuļodams iegāju barakā. Es jutos labi, vienīgi nejutu savas kājas. Man bija bail daudz kustēties, tāpēc palūdzu kādam draugam:

- Vai tu nevarētu pabarot manus suņus? Es nejutu savas kājas.

- Labprāt, - draugs atsaucās.

Viņš aizgāja barot manus suņus, bet es mēģināju noaut zābakus. Tā kā kājas bija nejutīgas, tas nenācās viegli. Kāds man palīdzēja. Tālāk ķēros pie zeķēm.

- Atļauj man tev palīdzēt, - piedāvājas vīrs, kurš bija atļaidies uz nāras līdzās manai gulvietai. Novilcis man zeķes, viņš ieplēta acis un iesvilpās.

- Tās ir apsaldētas, - viņš paziņoja.

- Jā, es zinu.

Man bija neērti, ka esmu apsaldējis kājas. Tieši pirms sacikstēm mēs visi bijām noklausījušies doktora Viljama Dž. Milsa juniora lekciju. Viņš bija pasaules klases speciālists apsaldējumu jautājumos.

Pārējie sacikšu dalībnieki veicīgi sagādāja man bļodu ar ūdeni un termometru. Iebāzu kājas 103° F siltā ūdenī. Doktors V. Dž. Milss bija stāstījis, ka ūdens temperatūrai esot jābūt tieši šādai, jo tā nodrošinot asinscirkulāciju un ūdens neesot tik karsts, ka varētu apdedzināt ādu.

Asinsrites atjaunošanās bija sāpīgs process, taču sāpes pārciest palīdzēja apziņa, ka tā ir atjaunojoša procedūra. Kad tā bija galā, kājas sāpēja kā sadzeltas.

Mēģināju aizmigt, tomēr ik pa brīdim sāpes izrāva mani no pusnāudas. No rīta sāpes bija kļuvušas gandrīz nepanesamas un kājas bija pietūkušas un vienās ūdeņainās tūznās.

Devos pie kontrolpunkta darbinieka un teicu:

- Šķiet, ka esmu apsaldējis kājas. Man noteikti jādabū šķidrums ārā no tūznām, un tad es varēšu turpināt sacensības.

- Šaubos, vai tas būtu prāta darbs, - vīrs atteica. Viņš domāja, ka man vajadzīga medicīna palīdzība. Kamēr mēs apspriedām, ko īsti iesākt ar manām kājām, ienāca kāds lidotājs, kuru es labi pazinu. Vēl to pašu dienu viņam vajadzēja lidot uz Ankoridžu un vakarā atgriezties šeit. Draugs apsoliya aizvest mani uz pilsētu un pēc tam arī atvest atpakaļ.

- Lieliski, - es piekritu.

Ankoridžā devos pie doktora Viljama Dž. Milsa.

- Nejauks paskats, - doktors Viljams Dž. Milss paziņoja un piebilda to, ko es tā baidījos dzirdēt:

- Būs labāk, ja jūs dosities uz slimnīcu.

- Vai tad jūs nevarat nosūkt šo šķidrumu?

Ārsts pakratīja galvu:

- Ja arī es to paveikšu, jūs tikpat nevarēsiet turpināt sacikstes.

Lūdzos kā vien mācēdams un zvērēju, ka ar mani viss būs kārtībā, tomēr doktors Viljams Dž. Milss uzstāja, ka man jāatmet šī trakā iedomā. Protams, ka viņam bija taisnība.

Smagu sirdi man nācās piekāpties. Palūdzu, lai kāds atved manu pajūgu uz Ankoridžu, un devos uz slimnīcu. Apsaldējuma seku likvidēšana aizņēma deviņas dienas. Tulznas sadzija bez komplikācijām, nepalika rētas, taču labajā potītē izveidojās kalcija sāļu nogulsņējumi, un tā sāka smelgt aizvien jūtāmāk.

Doktors Viljams Dž. Milss teica:

- Kad sāpes kļūs neciešamas, jums vajadzēs izdarīt operāciju.

Es sekoju sacensību norisei un nožēloju, ka vairs tajās nepiedalos. Jutos vilies sevī un nomākts, tomēr atgādināju sev, ka vēl jau viss nav pagalam.

- Pagaidisim nākamo reizi, - es sev solīju. - Nākamreiz es to izdarīšu.